

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

Hakemli Dergi

CİLT:III

Sayı: 2

DİYARBAKIR-2001

BUDA VE MESAJI

Yrd Doç.Dr.Hadi TEZOKUR *

Budizm'e göre ıstırapın en yükseği sevgi karşısında hiç hükmündedir. İstırap, bencillikten daha iyidir; bütün hayırların en yücesi de ıstıraptan kurtulmak değil, aşkla bütünleşmektir. Buda, ıstırapa karşı ebedi bir muafiyet olanağına sahipken Mara ile mücadelesinde tahrike kapılmayıp, mukavemet etmiştir. İradi olarak "Ben" in yaşamından ayrılmayan ıstırapı ve ihtirası seçmek yerine, aşk olan "Ben" in karşılaştığı "üstün ıstırapı" tercih etmiştir. Bu yönüyle Hz. İsa'ya benzemektedir. Buda ve İsa her ikisi de fiilen "Ben" e karşı aynı gerçeği ilham ediyorlar. "Ben" meziyet olup, esas gaye onu yok etmek değildir. Bu hakikat Buda ve İsa için de aynıdır. Buda için hakikat kendi sefalet arkadaşlarına yardım etmektir. İsa için hakikat merhamet ve sevgidir. Merhamet ve sevgi de Tanrı'dandır.

Buda ve İsa her ikisi de rahmet, şefkat ve edilgenliğin bütünleştirdiği şahsiyetlerdir. Çile, ıstırap ve sevgi her ikisinin de ortak özelliğidir. Bir tarafta düşmanını sev diyen İsa: öbür tarafta tenasül çemberini kırmak için dünyayı bütünüyle ıstırap gören ve bütün isteklere gem vurmaya öğütleyen Buda vardır. Bu makale, hakkında çok geniş yayın yapılmış olan ve çağı için reformist ve protest bir kişiliğe sahip Buda'yı ve mesajını ortaya koymak amacıyla yazılmıştır. Ayrıca makalenin sonunda Buda'nın İsa ile olan ortak yönlerine değinilmiştir.

Bilindiği gibi Batıda bir din, o dinin kurucusuyla isimlendirilmektedir. Mesela: "Budizm dünyanın en büyük dinlerinden biridir." Budist terimi Budizm'in takipçileri, inanırları için kullanılır. Mesela; "Budistler Buda'ya saygı gösterirler." Budist sıfat olarak ta kullanılır. Mesela; "Dört kutsal ilke de Budist inancı Budist düşüncesinin temelidir." Her ne kadar Budist düşüncelerinde "birden çok Buda" düşüncesi yer almış olsa da, Buda adının Budizm'in kurucusu Sidharta Gotama için kullanılması tercih edilir. Biz de bu tercihe uyarak Onun hayatıyla başladık.

Buda'nın Hayatı:

Buda, prens iken sarayını terk etmiş, çileli bir hayat yaşamış, kırk yıla yakın bir döneminde, ulaştığı hayat prensiplerini, insanlığın yararlanması

*

D.Ü.İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

için yaymaya çalışmıştır. Geçmişte olduğu gibi bugün de Onun fikir, inanç, bilgi, hikmet ve eğitimi insanlığı etkilemektedir. Sakya ailesine mensup Sidharta Gotama, İ.Ö.561 yılında Kuzey Hindistan'da Kapilavattu şehrinde asil bir prensin oğlu olarak dünyaya gelmiş; gençliğini refah ve bolluk içinde geçirmiştir¹. Kendi deyişiyle: "Babamın evinde eğlenmem için bir havuzda mavi nilüferler, bir diğerinde de kırmızılar açardı; bu çiçekler hep benim içindi. Ve ben ey Rahipler, ancak Benares ıırları sürünürdüm. Benim üç elbisem de yine Benares'ten gelirdi. Gece gündüz üstümde açık bir şemsiye soğuktan, sıcaktan, toz veya çığden korurdu. Üç sarayım vardı..."demektedir². Buda, saray dışında yaptığı gezilerde gördüğü hasta bir adamdan, elden ayaktan kesilmiş yaşlı bir adamdan ve bir cenazeden etkilenmiş³; hele gezgin bir dilencinin mutluluk dolu hayatı onu çok cezbetmiş, adeta onun gibi olmaya içinden karar vermişti⁴. Prens Sidharta Gotama bütün bu değişim sürecini yaşarken bir prenses olan eşi Yasodhara Ona bir erkek evlat doğurmuş, Sidharta ise bu doğan çocuğa düşüncelerini gerçekleştirme- de engel gördüğü için Rahula (Engel) adını koymuştu⁵. Nihayet 29 yaşında iken dünya hayatına ve ailesine sırt çevirerek şehrin dışındaki Uruvela ormanında prens elbiselerini ve süslerini çıkartıp, gezgin bir dilenci (Sanyasin) elbiselerini giydi, asalet işareti olan saç topuzunu kılıcıyla kesti ve böylece inzivaya çekildi. İlk yıllarını bir dilenci rahip olarak ve kendine bulduğu iki mürşitten Upanişad⁶ dersleri alarak geçirdiyse de bunları yeterli bulmayarak kendini tamamen münzevi hayata verdi. Aşırı riyazet ve açlık onu yürüyen iskelet haline getirmişti ve neredeyse hayatını kaybedecekti⁷. Bu halde takati kesilerek düşüp bayıldı. Onun bu halini gören keçi çobanı bir çocuk, Sidharta'nın ağzına biraz süt akıtarak onu hayata kavuşturdu. Akli başına gelen Sidharta aşırı riyazetin boşluğuna ve kurtuluş yolunda faydalı olmaktan çok, zararlı olduğuna hükmetti. Sidharta, keçi çobanı çocuktan, devrin kast geleneklerine göre yüksek Kşatriya kastından olan bir prensin bir çobandan yiyecek alması günah ve alınan şey kerih sayılmasına rağmen biraz daha süt istedi. Çocuğun tereddüdünü görünce "Kast yoktur, iyi ve kötü işler vardır. Senin bana süt getirmen iyi bir iştir, onun için seni yüksek bir kast kişisi ola-

¹ Jack Kornfield . Before He was Buddha: The Life of Sidharta, USA, 1994. s. 3-9; Carus. The Gospel of Buddha, s.11-12.

² Annamarie Schimmel. Dinler Tarihine Giriş. İstanbul, 1999; s. 123.

³ Carus. The Gospel of Buddha, s. 34-35.

⁴ Fritz Ridenour. So What's the Difference?, California, 1984, s.83.

⁵ Huston Smith, The Religions of Man. New York, 1965. s. 91; Carus, The Gospel of Buddha, s. 91.

⁶ Upanişad: Ortodoks Hintlilerin kutsal kitapları Veda'lar dört kitaptır: Rig Veda. Sama Veda, Yajur Veda ve Atharva Veda. Bunlardan Sama Veda'nın Tanrı bilgisini işlediği bölüme Upanişadlar adı verilmiştir.

⁷ Fritz Ridenour, age., s. 84.

rak telakki ediyorum” diyerek reformcu yönünü ortaya koymaktaydı ⁸. Onun bu hareketini gören beş çileci yoldaşı onu terk ettiler. O tek başına yoluna devam etti. Nefsine yaptığı bunca eziyetten sonra umduğunu bulamayan Sidharta, bu yolu terk ederek Gaya şehri yakınlarında bir nehir kıyısında “Bodhi”⁹ ağacı denilen incir ağacı altında oturup meditasyona başladı. Kurtuluş için gerekli bilgileri elde etmedikçe bu ağacı terk etmemeye kararlıydı. Dünyanın ve kötülerin efendisi Mara¹⁰ adlı şeytan orduları ve kızlarıyla onun derin düşünce eksersizlerini bozmak için çeşitli entrika, hile ve desiseler çevirdiyse de onun yogasını bozamadı ve yenilgisini şöyle ifade etti: “Yedi yıldır, üstadı adım adım takip ettim. Fakat o aydınlığa dalmak için bir yol bulamadım. Bir karga, bir yağ parçası gibi görünen taşın peşine düşerek nasıl yumuşak ve lezzetli bir şey bulacağını umar, sonra yumuşaklık ve lezzet namına bir şey bulamaz da geri dönerse ben de bir taşın üzerine atılan bir karga gibi Gotama’dan ayrılıyorum”¹¹.

Yedi senelik bir arayıştan sonra dünyanın sırrını çözdüğünü, tenasüh çemberinden kurtulmanın yolunu bulduğunu ilan etti ve aydınlanmış (satori-awakening), dilediği bilgileri elde etmiş bir “Buda” olarak ağacı terk etti. Bu olaydan sonra muhterem anlamında “Arhat” (arhant, arahat, arahant), Mara’yı yenmiş kişi anlamında Buda adlarını aldı. Buda¹² kelimesi put manasında kullanılmış olsa da¹³ uyanmış ve aydınlanmış anlamında kullanıştı daha yaygındır ¹⁴.

“Sen tanrı mısın?” diye sordular Buda’ya.

Buda cevap verdi:

“Hayır”

“Melek misin?”

“Hayır”

“Aziz misin?”

“Hayır”

“O halde Sen nesen?”

Buda cevap verdi:

“Ben uyanmışım, aydınlanmışım.”¹⁵ Onun bu cevabı “Buda” anlamını içerdiğinden kendisine isim olmuştur. Sankristçe’de “root” ve “budh” her

⁸ Kemal Çağdaş: “Reformcu Yönüyle Buddha ve Aşoka” A. Ü. D. T. C. Fakültesi Doğu Dil ve Edebiyatları Araştırmaları Enstitüsü. C. I. No: 4. 1970. s. 60.

⁹ Bodhi ağacı için geniş bilgi bkz: <http://religion-cults-com>; <http://www.bodhitree-com>.

¹⁰ Carus, The Gospel of Buddha, s. 43.

¹¹ Ömer Rıza Doğrul. Yeryüzündeki Dinler Tarihi, İstanbul, 1947. s. 12: Carus, The Gospel of Buddha, s. 43-44.

¹² Ekrem Sarıkcıoğlu, Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi, İstanbul. 1983. s.156.

¹³ İ.A.. C. 2, s. 747.

¹⁴ Ekrem Sarıkcıoğlu, age., s. 156.

¹⁵ Huston Smith, age., s. 90; Carus, The Gospel of Buddha, s. 44.

ikisi de uyanmak ve bilmek anlamındadır ki, bu anlamda kullanılışı daha uygun düşmektedir.

İsa Mesih gibi Buda da gezici vaiz olarak önce Benares şehrine gitti. Ceylan parkında ilk vaazını verdi. Daha önce kendisini terk etmiş olan beş münzevi çileci arkadaşı Onun bu meşhur vaazını dinledikten sonra müridi oldular. Buda hayatının sonuna kadar kırk beş yıl boyunca ilkelerini anlatmış. Onun kurtuluş yolunu milyonlarca kişi kabul etmiş. Onun yaşam öğretilerini benimsemiştir. Buda ile ilgili bilgiler, efsanelerle süslenmiş, efsane ve tarihi gerçekleri birbirinden ayırmak güçleşmiştir. Budalığa eriştikten on iki yıl sonra kendi şehri Kapilavastu'ya geri geldiği, orada babası, annesi, ailesi ve daha sonra gözdesi olacak yeğeni Ananda'nın Onu takip ederek Budist oldukları, kızgın filleri uslandırdığı, savaşmak üzere olan iki ordunun arasına korkusuzca girip, onları barıştırdığı, haydutları yola getirdiği rivayetleri meşhurdur ¹⁶.

BUDA'NIN MESAJI ¹⁷

İlk yıllardan itibaren Hinduizme karşı bir reaksiyonun parçası olarak, Budizm kast sistemini ve sosyal farklılaşmanın diğer biçimlerini reddederek yerine gerçekte sosyal eşitlikçi bir yapı kurmuştur ki, buna göre dinsel anlamda önemli iki yapı vardır. Buna göre bu iki yapı hayatlarını dini amaçlarla yönlendiren ve herkese açık Sangha diye adlandırılan (Palice Samgha) Rahipler sınıfı ile kendi tercihleri sonucu rahipliği tercih etmemiş Laikler (Laity) sınıfıdır. Devrinin kast geleneklerini tasvip etmediği gibi tanrı inancına da itibar etmemiştir. Buda, Tanrı hakkında konuşmaktan çekinmiş, yakınlarına ve ziyaretçilerine de bunu yasaklamıştır. Bir gün müritlerinden biri Buda'ya sorar:

-Tanrı var mıdır? Buda cevap vermeyince mürit tekrar sorar:

-Tanrı mevcut değil midir? Buda yine cevap vermez. Mürit üçüncü kez sorar:

-Bu dünya devamlı mı yoksa geçici midir? Buda bu müridine:

-Bana gel de sana Tanrı ve Evreni öğreteyim dedim mi? diye sorar. Mürit:

¹⁶ Kemal Çağdaş, agm., s. 60; Ayrıca bu rivayetler için bkn. W. Ruben, Budizm Tarihi (çev. A. İtil) Ankara, 1947.. s. 8-25; Ş. Tekin, Uygurlarda Boşluk ve Mutlak Hakikat, Erzurum 1961; M. Winternitz, A History of Indian Litterature 2 Cilt., Calcutta, 1933.; Ş. Tekin, Uygur Metinleri, I, Erzurum, 1960.

¹⁷ File://A:/Self and No-Self.htm "Draft of a Very Brief Introduction to Buddhism Circulated for review and comment" Gerald Grow (ggrow@freenet.scri.fsu.edu)

-Hayır, böyle söylemedin, der. Bunun üzerine Buda bütün inanırlarına şöyle seslenir:

“-Siz insanların düşündükleri gibi düşünmeyiniz bilakis şöyle düşününüz. Bu düşünce elemdir, bu elemin kaynağıdır. Bu elemin yok edilmesinin yoludur. İnsanın kurtuluşu kendisine aittir; Tanrı'ya ait değil. İnsan kendi lehine olan şeylerin yapıcisidir¹⁸” Buda kendisine tabi olanlara şu tavsiyede bulunur:

“-Kendiniz için müstakil duran adalar gibi olunuz. Kendiniz için sığınaklar olunuz. Bir başka kurtarıcıya yapışmayınız, kendinizden başkasına güvenmeyiniz¹⁹.”

Bundan sonra Buda, tanrı taraftarlarıyla kıyasıya savaşıyor. Bir konuşmasında tanrıdan bahsedenlerle alay eder: “Tanrıdan bahsedenler onu görmemişlerdir. Bunlar sevgilisini bilmediği halde sararıp solan aşık veya nerede olduğunu bilmediği köşke merdiven kuran kişiler gibidirler²⁰.” Buda tanrıların gücünü ve araçların kurtarıcılığını reddederek, insanı bizzat kendi içinde varolan güçlere yönlendiriyordu. İsa Mesih'in halkı aracı Ferisilerin gücüne karşı isyan ettirme peşinde olduğu gibi Buda da Brahmanların korkunç din sömürüsüne karşı çıkmıştır. Gerçekten de Buda, tanrılara inanmıyor onları ve onların araçlarını reddediyordu. Halkı asılsız tanrılardan, korku ve kuruntulardan, din baronlarının sömürüsünden kurtarmak istiyordu. Tanrıları reddetmekle sınıflı düzeni de reddetmiş oluyordu. Buda insanlara “kendini tanı” mesajını ulaştırıyordu. Dünyanın muammalarını halletmenin, benlikle ilgili felsefik mülahazalarla uğraşmanın yerine benliğe dönmeyi, aslında olmayan korku ve vesveselerden kurtulmayı, hayatı ve bedeni zayıf bırakan riyazetten el çekmeyi, bütünüyle benliğe dönmeyi öğütliyordu. Onun için de birtakım ilkeler belirliyordu. Buda'ya göre dünya ebedi olmayan ve geçici olanların bir toplamıdır. Hiçbir şey kalıcı değildir. “Ben” yalandır ve yaşam bir ıstıraptır. Hayatı tanımının yolu ıstırapı tanımaktan geçmektedir. Her zevk bir ıstırap demektir, zevk ıstırapının meyvesi ıstıraptır. Evladının acısından yüreği yanan bir kadın Buda'ya: “Oğlumu kaybettim, yokluğunun acısına tahammül çok zor, bana huzur ver” dediğinde Buda ona: “Benares'in bütün insanları, senin evlatların olmadığı için sevin. Sen bir çocuktan başkasına sahip olmanın zevkine ulaşamamışsın. Aksi halde bütün onların ölümünün ıstırapına tahammül etmen gerekirdi” diye cevap veriyordu.

Buda nefis hakimiyetine de öncelik vermiştir. Nitekim Rahip Punna ile yaptığı konuşmada bunun önemini vurgulamıştır. Buda: “Punna, Sunaparanta halkı haşin ve kavgacı, eğer seninle alay ederler ve seni tahkir ederlerse onlar

¹⁸ Dhammapada, (çev. John Richards) Pembrokehire, 1993. Düşünceler Babı.

¹⁹ İbid. Düşünceler Babı.

²⁰ Abdülkadir Şeybe, Çağdaş Dünya Dinleri, (Çev. Osman Cilacı), İstanbul, 1978., s. 130-131.

için ne düşünürsün?” diye sorar. Punna: “Efendimiz, bana vurmadıkları için ne kadar da nazik olduklarını düşünürüm” der. Buda: “Eğer sana vururlarsa?” Punna: “Bana taş atmadıkları için ne kadar nazik olduklarını düşünürüm”. Buda: “Üzerine taş atarlarsa?” der. Punna: “Sopalarla dövmedikleri için ne kadar nazik olduklarını düşünürüm” diye cevap verir. Buda: “Seni sopalarla döverlerse?” Punna: “Beni bıçaklamadıkları için ne kadar nazik olduklarını düşünürüm.” Buda: “Ya bıçaklarsa?” Punna: “Beni öldürmedikleri için ne kadar nazik olduklarını düşünürüm.” Buda: “Ya seni öldürürlerse?” Punna: “O zaman size olan bağlılıklarını ölümüne ispatlayan rahiplerin olduğunu düşünürüm ve bu benim son düşüncem olur.” Buda: “Punna Sen çok iyisin, böylesine bir nefis hakimiyeti ile Sunaparanta halkına öğretenlik yapabilirsin” der.

Buda nefis hakimiyetine dayanan ahlaki sistemini on esas üzerine kurmuştur²¹.

Öldürmeyeceksin, Budistlerin çoğu bu emri hayvanlara da yaymıştır. Bundan dolayı Vejeteryanizmi öne çıkarmıştır.

Çalmayacaksın; başkalarının malını haksız yere harcamayacaksın.

Yalan söylemeyeceksin, aldatmaktan ve hileden uzak duracaksın.

Yasak olan cinsel temastan, iffetsizlikten ve pislik olan ilişkilerden uzak duracaksın.

Alkollü içkiler içmeyeceksin. İçkiden, sarhoşluktan uzak duracaksın.

Bu ilk beş prensip bütün Budistler için geçerli olan kurallardır. Bundan sonraki beş prensip ise özellikle Sangha üyeleri için geçerlidir.

Öğleden sonraları sabaha kadar yememek; mideyi tıka basa doldurmamak,

Giysileri, görünür güzellikleri ve ziynetleri reddetmek; özel giysisinin dışında giysi giymemek,

Faydasız iş ve oyundan, dans, müzik, şenlik gibi özel davetlerden kaçınmak,

Yüksek, rahat ve yumuşak yataklardan ayrı durmak: burada aile, ocak, eş gibi kavramlar da söz konusudur.

Para, altın ve gümüş kullanmamak ve kabul etmemek.

Bu ilkelerin hepsi de nehyi, olumsuz olanları ifade etmektedir. Buda'nın sert yüzüdür, bu hayırlar ve olumsuzluklar. Bütün bunlar Rahipler için

²¹Huston Smith, age.. s.119; Carus, The Gospel of Buddha, s.129.

manastır disiplinin kanunnameleridir. Sangha üyeleri bunlara uymak zorundadır²².

Budizmin temelinde gösterişten kaçış, yalnızlık, sakinlik, kendi içine yöneliş, kendini ayak altına alma ve kurban etme vardır. Ancak bu ilkeler çok sade olduğu için kişi kendi başına yerine getirebilir.

Bir çeşit ihram olan ve insanın yaşam sembolü olan sarı elbise giymek²³: Bu elbise sağ omuzun çıplak bırakıldığı üç parçalı bir elbisedir.

Saç ve sakalın traş edilmesi,

Sükunet, iç murakebe. içe bakış; bunun için de rahip günde bir defa öğle yemeği yer, tam bir perhiz uygular, on ahlaki ilkeye kayıtsız şartsız uyar.

Dilenci kabı taşımak; böylece hem ferdi gururu hem de Hinduizmdeki riyazeti reddediyor. Dilencilik taşı hem dünyaya önem vermediğini ve muhtaç olmadığını, hem de bütün ihtiyaçsızlığına rağmen, yemeğe, içmeye ve uyumaya muhtaç olduğunu dile getirir. Sangha üyesi bir Rahip böylece iki zıt şeyi kendi üzerinde toplamış olmaktadır.

Budizmin çekirdeğini oluşturan rahip ve rahibeler örgütü zengin, fakir herkese açık tutulmuş. Budist akaidini öğrenme ve onu bütün dünyaya yayma görevi Budizmin oldukça renkli görünüşüne uyabilen herkese verilmiştir. Sangha rahipler cemaatinin sayısı çeşitli zamanlara ve ülkelere göre değişmektedir²⁴. Budizm inancına göre rahip olmayan bir kimse, daha önceki hayatında rahip hayatı yaşamışsa Nirvana'ya ulaşabilir. Mahayana mezhebi rahip olmayanın da dağ başında haydutlar arasına düşmüş, korkudan titreyen, bu durumdan kurtulmak isteyen birisi gibi, nefsi hayattan nefret etmesi, kurtulmaya çalışması şartıyla Buda olabileceğini ve Nirvana'ya ulaşabileceğini kabul eder.

Rahiplik, bekarlık, fakirlik ve sükunet denilen üç esasa bağlanmıştır. Bekarlık (Brahmacarya) en yüksek ideal olup rahiplik hayatının temelini teşkil eder ve bu kurala sonuna kadar uyulur. Budizm'e göre şehveti canlı kimse bütün kötülöklere maruz kalabilir. çünkü kötülöklere kaynağı cinsellik olup, bu bağıllık insanı özgürlüğünden alıkor ve kemaline mani olur. Temmülden cinsi hayata enerji nakli düşüncedeki safiyeti bozar, zayıflatır. Buda ile yeğeni Ananda arasında geçtiği varsayılan şu konuşma Budizm'deki bu görüşün ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

“Ananda:Kadınlara karşı biz nasıl davranmalıyız?

²² Paul V. M. Flesher, RELI.1000. Introduction to Religion. University of Wyoming. 1996.

²³ Sarı elbise bugün sadece Tayland, Kamboçya ve Seylan'da giyilmektedir. Japonya'da siyah. Burma'da portakal rengi elbiseler giyilmektedir.

²⁴ Carus, The Gospel of Buddha, s. 56.

Buda: Onları görmemeye çalışınız. Eğer onları görürseniz, konuşmayın. Konuşmak zorunda kalırsanız düşüncelerinizi sıkı bir kontrol altında tutunuz²⁵.

Buda, Sangha teşkilatına ayrı bir önem vermiş, rahip ve rahibelerini rahip olmayanlardan ayırmıştır. Şu konuşma da buna örnektir. Buda'nın halka konuştukları ile rahiplere söyledikleri arasında farklar gören bir muhtar bu durumun sebebini sorar. Muhtar: "Buda bütün canlılara karşı merhametli midir?" der. Buda: "Evet muhtar" der. Muhtar: "Efendimiz, bazılarını öğretiminizin bütünü verirken, bazılarını aynı şekilde davranmıyorsunuz" der. Buda: "Muhtar, diyelim ki bir çiftçinin üç tarlası var. Biri çok verimli, diğeri orta, öbürü de çorak. Söyle bakalım bu çiftçi tohumları hangi tarlada değerlendirir?" der. Muhtar: "Önce en iyi tarlada, sonra orta tarlada. Üçüncü tarlayı ya eker ya ekmez" der. Buda: "İşte muhtar, aynı şekilde benim rahip ve rahibelerim de en iyi tarlalarımdır..." diyerek onlara verdiği özel önemi belirtmiştir²⁶.

Sangha üyelerinin tek ya da toplu söyledikleri, dualar, ilahiler, yeminler bulunmaktadır²⁷. Şimdi bunlarla ilgili örnekler verelim:

Vandana duası: "Ben kutsal olana, büyük bilge olana, gerçekten aydınlanmış olana saygı duyuyum"²⁸

Ti-Sarana Yemini: "Buda'ya sığmırım, Dharma'ya sığmırım, Sangha'ya sığmırım"²⁹. Bu üç sığınak akdi Buda'dan Ananda'ya; Ondan da günümüze ulaştırılmıştır. Günümüzde bütün tapınaklarda bütün Budistlerce söylenmektedir.

Shigu Seigan Mon (Herkes için Büyük Antlar): "Sayısız varlıklar, kurtarmaya yeminliyim; hırs, nefret, cahillik; terk etmeye yeminliyim; Dharma'nın kapıları sonsuz, onlarla uyanmaya yeminliyim; Buda yolu tektir. Onunla olmaya yeminliyim"³⁰.

Akşam yemini: "Herkesi Seni diledim; Hayat ve Ölüm, en baş sorun; Her şey geçerken hızla; Siz hep uyanık olun; Tavizsiz ve ihmalkarsız"³¹.

²⁵ Carus, The Gospel of Buddha, s.94-95

²⁶ Yeni Ahid, Luka, 8 / 5-15. (Tanrı sözünün tohum olduğuyla ilgili benzer bir örnek bulunmaktadır.)

²⁷ Robert Aitken Roshi, Diamond Sangha Sutras, USA, 1991, s. 3 (Bu Zen-Budizme ait metinler olup Japonca'dan çevrilmiş ve ilk Zen-Sangha'ya ait günlük ilahilerin yeni versiyonudur.)

²⁸ Ibid, s. 3.

²⁹ Ibid, s. 3.

³⁰ Ibid, s. 4.

³¹ Ibid, s. 15.

Sangha mensubu rahip ve rahibelerinin temel amacı konsantrasyon ve meditasyonla aydınlanmaya ve Nirvana'ya ulaşmaktır. Bu da dünyadan el etek çekmekle olabilir. Budizmin ilk yıllarında rahipler gezgindiler; onlar yılın dokuz ayında durmadan gezerler, kalan üç aylık yağmur mevsiminde (Temmuz, Ağustos, Eylül) ise birlikte yağmur barınaklarında toplanırlardı. Sonraki asırlarda, görünüşte geziler tamamen kalkmıştır. Rahipler genellikle manastırlarda, tapınaklarda ve diğer dinsel sitelerde sadece meditasyon için değil aynı zamanda gelen ziyaretçi ve hacılarıyla ilgilenmek, ibadetlere rehberlik ve katılım için de toplanmışlardı. Bugünkü modern dünyada bütün bunlara üniversitelerde bulunma ve bir dizi konulara çalışma da eklenmiştir. Gelecekte olarak bir rahibin günü iki parçaya bölünmüştür. Sabah gündeğumundan sonra ibadet, meditasyon ve öğretim eylemi başlar. Rahipler sadaka tasarı ile dolaşırlar. Öğlen için yenilen yiyecek ortak olup günün bölünmüş bu diliminde bu yiyecekte başka yenmez; günün kalan kısmını meditasyonla, toplu ayinleri icra ile, talim ve terbiyeyle sürdürürler. Rahip olmayanlar da rahiplere yardım ederek fazilet kazanırlar; rahipler de bu fazileti kazanmaları için bu insanlara yardımcı olurlar. Bu yardım genellikle ayinlere katılımlarını sağlama ve öğretim biçimindedir. Ayrıca nişan, doğum ve cenaze merasimlerini, yıllık çeşitli dini festivalleri yönetme biçiminde olur³².

Meditasyon rahip ve rahibelerin merkezi faaliyetlerini oluşturur³³. Kişinin aydınlanmış olarak Nirvana'ya ulaşması ancak meditasyonla olup, onun anlaşılması 8 basamaklı yollardır. İlk düzeyinde ilk iki basamak yani doğru anlayış ve düşünüş yer alır. Daha sonra gelen üç basamak uygun hayatın hazırlanmasını sağlar. Bunlar doğru konuşmak, doğru hareket ve doğru geçim kaynağıdır. Son üç basamak ise meditasyonun kendisi için odaktır; doğru gayret, doğru niyet ve doğru konsantrasyon. Bunlar kişiyi bilgiye (prajna) ulaştırır. Bu doğru inanç ve doğru gaye olarak kendini gösterir. Theravada Budizm'de ise amaç meditasyonun iki biçimiyle ulaşılan Nirvana ve Arhat'tır³⁴. Arhat Samathi³⁵ meditasyondur, kişiyi aydınlanmış yapar. Nirvana Vipassana meditasyonudur, varoluşun işaretlerinin gerçekleşmesidir; Dukkha³⁶ (ıstıraplı hayat), Anicca³⁷ (her şeyin geçici oluşu) ve

³² file://A://Buddhist Religious Life.htm/Time and Worship

³³ The Encyclopedia of Religion, Mircea Eliade, London, 1987., C.2..s. 371.

³⁴ Arhat, tek başına sükunete ve özgürlüğe, aydınlanmış olarak giren, ulaşındır.

³⁵ Theravada Budizm'inde geniş biçimde yapılan Meditasyon biçimidir.

³⁶ Tabii hayattan özellikle insan hayatından Buda'nın anladığıdır. O da ıstırap, eziyet, sefalet ve ölümdür.

³⁷ Samsaranın (ölüm ve yeniden doğuşun sürekli çemberidir kibu ölüm ve yeniden doğuş negatif görünümün ve ıstırap dünyasının izlenen yoludur) her şeyine Budist inancına göre gönderme yapan bir terimdir. Yarattılan her şey çürür ve ölür.

Anatman³⁸ (ruhun yok oluşu)dir. Böylece gerçeğin boşluğu oluşur: kişi Nirvana'ya kavuşur: Mahayana Budizm'de amaç ise Arhat'tan ziyade Bodhisattva olmaktır: bunda bilgelik (prajna) daha çok rol oynar. Onun için bilgelik ve aydınlanmış demek olan Bodhisattva Nirvana'dan ziyade çaba gösterir. Ayrıca Sangha mensubu Rahipler sekiz basamaklı yolu takip ederken paramitaya³⁹ da ulaşmaya çalışır.⁴⁰

Sangha mensubu olmayan kimseler (Laity) için fazilet, anahtar kelimedir. Gelecek hayata (yeniden doğuşa) iyi bir başlangıç için sebep olan "iyi karma" ya gönderme yapar. Rahipler meditasyonla fazileti elde ederken rahip olmayan laikler de etik yaşamları ve meritle⁴¹ fazileti elde ederler. Bu düzenleme hayatın "üç iltica" şekli olarak anlaşılabilir. Budistler bu üç ilticayı (Dharma'ya sığınırım, Buda'ya sığınırım, Sangha'ya sığınırım) düzenli olarak söylerler. Rahip olmayanların ahlaki öğretileri Dharma'dır: Buda ibadetleri. Sangha da laiklerin desteklerini kabul edendir. Fakirliğin sembolü rahiplerin sadaka kaselerine yardım bugün manastırların yapımı ve iâşesi yardımına dönüşmüştür. Bugünkü ibadetler çiçek, su, yiyecek ve mum adamak anlamına gelen Puja'yı, büyük saygı ifadesi Buda heykellerini selamlama, çeşitli bağıllık ifadesi söylemler ve ritüelleri içine alır. Buna ek olarak hac ibadeti şeklinde Budistler Stupa'ları ziyaret etmektedirler. Tapınmanın ya da duanın bir diğer şekli özel problemler için isteklerde bulunmaktadır⁴². Bu istekler vücudu hastalıklardan yıılanlara kadar her şeyden muhafaza etmek, yeniden dünyaya gelişin iyi olmasına kadar bir çok şeyi içine almaktadır. Bu istekler Paritta (Tripitaka veya Sutra⁴³) kutsal metinlerinden kısa parçalar okunarak yapılır⁴⁴.

Rahip olmayanlar için ahlaki hayat adaletli ve hiçbir şeyi gizlemeyen hayattır. Bunun için de öncelikle beş prensip (öldürmemek, çalmamak, yalan söylememek, zina yapmamak ve içki içmemek) ve sekiz basamaklı yolun

³⁸ Budizm düşüncesinde Hinduizm'den farklı olarak ruhun ebedi olmadığına inanılır. Onun yerine her yaşayan, ölüp ondan uçuncaya kadar beş "skandas" (Vücut, his, idrak, alışkanlıklar ve bilinç) ile ortakır.

³⁹ Bunlar Bodhisattva'nın gelişmesinde etkin olduğu cömertlik, disiplin, sabır, enerji, meditasyon ve hikmettir. Bu altı prensipten beşincisi olan Meditasyona ulaşabilmek ilk dört faziletin eksiksiz uygulanmasıyla mümkündür. Altıncı fazilet Hikmet en üstün derecedir.

⁴⁰ Joseph Goldstein and Jack Kornfield. "Seeking the Heart of Wisdom: The Path of Insight Meditation", Boston, 1987. s.15-16.

⁴¹ Merit esas itibarıyla iyi karmadır. Sayısız yollarla kazanılan bir değer olup çoğu da Rahip sınıfı ile Laik insanlar arasında gerçekleşir. Mesela rahip olmayan bir insan rahip sınıfından birine yiyecek verdiğinde "Merit" kazanır.

⁴² Bizde de bu tür istekler türbe ve yatırlara, adak yerlerine bez, çaput, beşik, bebek...bağlayarak, topraklarına çocuk veya hasta beleyerek yapılmaktadır.

⁴³ Sutralar Mahayana Budizm'inin geleneksel metinleridir. Bunlar Threvada Budizm'inden farklıdır.

⁴⁴ I. B. Aurner, The Book of Discipline, Part I, London: Pali Text Society, 1982. s. 36-37.

üçüncü, dördüncü ve beşinci basamağına (doğru konuşmak, doğru hareket etmek ve doğru geçim yolu edinmek) sahip olunması gerekmektedir. Özetle rahip ve rahibelerin günlük ibadetleri meditasyon, mantraları söylemek, kutsal metinlerden okumak ve buna devam etmek, rahip olmayanların ise evlerinin bir köşesinde edindikleri bir Buda heykelciği ve önünde bulunan çiçek vazosudur. Aylık ibadetler aya göre yeni ayın ilk gününde, dolunayda ve ayın ortasında icra edilir. Yıllık ibadetler de Buda'nın günleri olarak Mahayana Budizminde Buda'nın heykellerinin yıkıldığı gün (Çin, Kore ve Japonya'da dördüncü ayın sekizinci günüdür) başta olmak üzere Bodhisattva Kuan Yin'in doğduğu ikinci ayın 19.günü, aydınlanmış olduğu altıncı ayın 19. günü ve Nirvana'ya girdiği 9. ayın 19. günü; Vajrayana Budizminde ise Buda'nın doğduğu altıncı ayın 15. günü, aydınlanmaya ulaştığı birinci ayın 8. günü, Budalığa ulaştığı birinci ayın 15. günü ile Buda'nın öldüğü dördüncü ayın 15. günlerine münhasır kılınmıştır⁴⁵.

Budizmin Elmasları (Düşünce Akımları)

Budizmin iki büyük ana mezhebi vardır: Hinayana ve Mahayana; Zahirîliğe ve doktrinsel sertliğe önem veren Hinayana (Küçük Araba). Buda'nın Nirvana'ya ulaşmasından iki yüz yıl sonra ortaya çıkmış ve iki yönde gelişmiş; Doğu Hindistan'da Theravada Mezhebidir ki bugün Sri Lanka, Tayland, Kamboçya ve Burma'da yaygındır. Diğer de Batı Hindistan'da ortaya çıkmış olan Servastiva Mezhebidir. Bu mezhep Budizmin Hindistan'da kaybolmasından dolayı tamamen ortadan kalkmıştır⁴⁶. Hinayana Mezhebi insanın yalnız kendi kurtuluşu ile uğraşıp ne kadar çabuk olursa olsun Nirvana'ya ulaşmaya çalışma esasına dayanır. Ona bu yolda yardım eden kurtarıcı ilah kavramı yoktur. Bu mezhep Buda'nın öğretilerine daha sadık kalmıştır.

Mahayana (Büyük Araba): Çin, Japonya, Tibet, Kore, Nepal, Endonezya ve Vietnam'da yaygın olan bu mezhebe mensup olan insan, hemsinlerine kurtuluşa giden yolu gösterir. Bu yüzden Mahayana için ideal olan ilham kavuşup Nirvana'ya varmış Buda olmak değil, başkalarının mutluluğunu kendi kurtuluşuna tercih eden Bodhisattva (Buda adayı) olarak insanlara kurtuluşu gösterip onlara sevgi, saadet ve huzur vermek; böylece Nirvana'nın sükunet limanına erişmekten vazgeçmektir. Mahayana ülküsü kişinin Buda'ya inanması, Ona teslim olması, Onun ezeli ahdine güvenmesi olarak telakki edilmiş dinin merkezine Dharma (Doktrin) yerine Buda geçmiştir.

⁴⁵ File://A://Buddhist Texts.htm.Exploring Religions-Buddhist Time and Festivals.

⁴⁶ Fritz Ridenour, age., s.85: —

Çin'de Budistler arasında yaygın Jodo Mezhebi Mahaya'nın bir kolu olmasına ve agnostik yapısına rağmen Hristiyan Protestanların etkisiyle İlahi Kurtarıcı felsefesini geliştirmiş, böylece halk iyi ameller ve asketik hayat olmaksızın kurtuluşa ulaşma fırsatını yakalamıştır. Bunun dışında İ.S. 400 yılında ortaya çıkan Taoizmle karışmış ve folklorik olan bir Budizm kolu da ortaya çıkmıştır.

Mahayana Budizm'inin bir kolu da Japonya'da bilhassa samuray yetiştirmede etkili ve Japon kültürüne önemli katkıda bulunmuş Zen-Budizm'idir (İ.S 900). Tamamen meditasyona bağlı olan bu mezhep müritlerinin sert bir terbiye metodundan geçmesini ve anı aydınlanmayla kurtuluşa ermesini amaçlamıştır. O Budist kutsal metinleri, Budaları ve Bodhisattvaları reddeder. Zazen dedikleri grup meditasyonlarını uygulurlar. Gerçeği bulmak için zeka yeterli değil, hatta bir engeldir. Kökü 6. yüzyılda yaşamış Hint mistiklerinden Bodhirma'ya (rivayete göre bu düşünür dokuz sene bir duvarın önünde tefekküre dalmıştır) dayanır. Öğretisi "kendi kalbine bak, orada Buda'yı bulacaksın" sözüyle özetlenebilir. Yine rivayetlere göre Buda bir vaazı sırasında altından yapılmış bir çiçeği rahiplerine göstermiş; bu çiçek orada bulunanlara gülümsemişti. Bu gülümsemeyi genç bir rahibin dışında kimse görememiş, bunun sebebi ise çiçeğin kendi içine dönüp, kendisini derinden müşahede etmesiymiş. Zen-Budizm ancak Koan⁴⁷ metoduyla ve yapılması çok zor olan temrinlerle yapılmaya çalışılan şimşek gibi bir uyanışı hedef alan ve böylece Nirvana'ya ulaşılacağını öngören bir doktrindir⁴⁸. Zen-Budizm iç özgürlüğe ve bağımsızlığa açılan bir kapıdır. Ruhun Tanrıyla birleşmesi, insanın tıpkı diğer canlılar gibi evrenle uyum birliği içinde yaşayabilme sanatıdır⁴⁹.

Theravada ve Mahayana'nın Ortak Noktaları

Dünya Sangha Budist Konsili 1966'da Sri Lanka'da Theravada ve Mahayana Mezhepleri müntesiplerinden dünyanın dört bir yanından bir çok

⁴⁷ Zen Budizm'de Öğretiler için kullanılan bilmece gibi bir muamma. Şu soru iyi bilinen bir örnektir: "Alkışlayan bir elin sesi nedir?" diye öğrenciye sorulur. Öğrenci bu soruyu çözemez. Ancak içinde doğan ışıkla kendini bu sonucu anlamaya zorlar. Öğreti için sorulan sorulardan ve cevaplardan bazı örnekler de şöyledir. Soru: "Kurtuluşa erebilir miyim?" Cevap: "Seni kim tutuyor?" Soru: "Beni biri mi tutuyor?" Cevap: "İşte kurtuldun bile" Soru: "Aklımı huzura kavuşturmanın yolu nedir?" Cevap: "Kurbağanın biri göle atlamış."

⁴⁸ http://www.ciolek.com/WWW/Pages/Zenpages/Koan_Study.html. Bkn: Robert Aitken, On Zen Teaching, Diamond Sangha Newsletter, July 1991.

⁴⁹ Zen-Budizm için bkn: İlhan Güngören, Zen Budizm Bir Yaşama Sanatı, İstanbul, 1995 (Yol Yay.); Alan Watts, Zen Yolu Zen Budizm'in İlkeleri, İstanbul, 1998, (Şule Yay.); Erich Fromm, Psikanaliz ve Zen Budizm, İstanbul, 1997, (Yol Yay.); Daisetz Teitaro Suzuki, Zen Budizm D. T. Suzuki'den Seçme Yazılar, İstanbul, 1984, (Yol Yay.).

kişi gelerek kapsamlı bir toplantı yapıldı ve tam ittifakla tasdik edilen maddeler bütün dünyaya ilan edildi⁵⁰. Buna göre:

Buda tek üstattır.

Buda, Dharma ve Sangha'ya sığınırız.

Dünyanın Tanrı tarafından yönetildiğine ve yaratıldığına inanmayız.

Buda'yı takip eden "Büyük Şefkat Abidesi" (Mahaakaru.naa) ve "Büyük Bilge Abidesi" (Mahaa.prajnaa) olmuştur.

Dört kutsal yolu (Dukkha ismini, zuhur eden Dukkha, Duran Dukkha ve Duran Dukkha'nın öncü yolu) kabul ederiz.

Buda'nın aydınlığa götüren 37 ışıklı düşünce yoludur.

Bodhi'nin (Aydınlanmanın) üç yolu (Sraavaka- Pratyeka- Buda ve Samyak- Sam Buda) vardır. Buda öğretilerine aykırı olmamak koşuluyla alışkanlıklar, ritüeller, törenler ve ayinlerde farklılıklar olabilir⁵¹.

Budizmin doktrinlerini Tripitaka (Tipitakam) denilen, Palice yazılmış kutsal kitaplardan öğrenmekteyiz. Bu eser üç ana kısımdan meydana gelmiştir.

1-Vinaya Pitaka: Rahipliğin usul ve kaidelerini kapsamaktadır. Suttavibhanga, Mahavagga, Cullavagga ve Parivana diye dört bölümü vardır.

2- Abhidhamma Pitaka: Budizmin felsefesi ve psikolojisiyle ilgili metinleri içermektedir. Kral Aşoka⁵² himayesinde İ. Ö. 245 de toplanan üçüncü konsilin Buda'nın ölümünden sonra müritlerince Onunla ilgili toplanan yazılar karara bağlamasıyla oluşmuş yazılardır. Yedi bölümdür: Dhammasangani, Vibhanga, Dhatugatha, Paggalapannatti, Kathavatthu, Yamaka ve Patthana⁵³.

3- Sutta Pitaka: Bu sepet Buda'nın akide ve fikirlerini beyan ettiği konuşmalarının çoğunu içermesi bakımından çok önemlidir. Sutta Pitaka beş bölüme ayrılır: Digha Nikaya, Majjhima Nikaya, Samyutta Nikaya, Anguttara Nikaya ve Khuddaka Nikaya. Khuddaka Nikaya da on kitaptan oluşur: Khuddakapatha, Dhammapada, Udana, Itivuttaka, Sutta Nipata, Vimanavatthu, Petavatthu, Theragatha ve Jataka. Buda'nın hayatını anlatan Dhammapada ile Buda'nın evvelki zamanlarda başka şekillerde doğup yaşamasını anlatan Jataka en önemlilerindendir.

⁵⁰ Walpola Rahula. The Heritage of the Bhikkhu, New York, 1974, s. 100.

⁵¹ İbid.. s. 137-138.

⁵² Kral Aşoka için bkn. Kemal Çağdaş, agm. Ayrıca bkn: <http://www.satva.com/research/buddha.htm>.

⁵³ <http://www.accesstoinsight.org/canon/Vinaya/index.html>. Güncelleştirme: 8 Ekim 2000.

ÖĞRETİLERİYLE BUDA VE İSA

Buda'nın sosyal öğretisi İsa'ya çok benzemektedir; Budizmin ana teması Hıristiyanlık gibi Sevgidir ve bütün tabiatın yaratıklarına şefkattir; çünkü hayatın ıstırabı, kendini adamaya ve saygıya muhtaçtır. Bütün Budistler dağdaki vaazı çok severler. Çünkü orada Budizm'de olduğu gibi ruhta yoksul olanlar, yaşlı olanlar, yumuşak huylu olanlar, doğruluğa acıkıp susayanlar, başkalarına yardımcı olanlar, yüreği temiz olup barışçı olanlar ve doğruluk yüzünden saldırıya uğrayanlar İsa tarafından övülmekte, mutluluk vaat edilmektedir. İsa, Yahudilerin din sömürüsüne, iki yüzlülüklerine, bütün sömürü araçlarına isyan ederken, Buda da Hinduizmin doğa üstü dayatmalarına, tanrılarına, sömürü araçlarına, büyücülerine, boş inanış ve dualarına isyan ediyordu. İsa gibi Buda da şeytanla baş başa kalmıştı; kötülüklerin ve dünyanın efendisi Mara üç oğlu (şaşkınlık, gösteriş, gurur) ve üç kızı ile (şehvet, eğlence, susuzluk) Buda'yı ayartmak için çok çalışmış, ancak başaramamıştı. Buda hayatın gökte değil yerde yaşanılacağını söyler. Nirvana bir yer değil, fakat kişiyi korkudan ve arzulardan kurtaran, yeryüzünde şefkat ve sevgiyle yaşatan, ölüm sonrasını, ruhu ve tanrıyı hiç hatırlamaksızın ortaya konulan bir düşünce biçimi olup, kişi bu yolla Nirvana'ya ulaşabilir. İsa Mesih için ise bu hayatı sevmek aşk dolu yeni hayata muhteşem bir giriştir. Orada korkudan hiçbir eser kalmaz; Tanrıyı yüreğinde duyduğun için ölümden sonra ebedi cennete ulaşırsın.

“Buda, diğer faniler gibi öldü ve diğer Budistler gibi yakıldı. Ancak İsa çarmıha gerildikten ve insanları ilk günahıtan kurtardıktan sonra tanrı kimliğiyle dirildi; eğer ona inanırsan senin bütün kötü işlerin silinir, sen yeni bir hayata, kalbinde İsa'yla reenkarnasyon olmaksızın ölümden sonra ebediliğe ulaşırsın. Kısacası Buda hiç keramet göstermedi, tanrı olduğunu asla iddia etmedi, mucizesi olmadı ve dirilmedi de. İsa Mesih ise dirildi ve O Tanrı olduğunu iddia etti, üç yüz defa olağanüstülük gösterdi, bir çok mucizesi oldu⁵⁴.”

Buda yeryüzündeki hayatın problemlerinin ve ıstırabın üstesinden gelmek için çok güzel psikolojik yöntemler bırakmıştır. O yeni bir din kurmaya çalışmamıştır; zaten dini terminolojiye ait tanrı, ruh, ölümden sonra yaşam kavramları hiç telaffuz etmemiştir. Buda bir din ortaya koymadığı gibi vaz ettiği sistem otoriteden, olağanüstülükten ibadetten yoksun ve tanrısız bir sistemdi. Buda bu sistemle mucizeyi kişinin ancak kendi gayretine ve çalışmasına bağlamıştır. Hinduizmdeki fatalizmden eser yoktur. Kişi hiçbir tanrı inancına sahip olmayıp kurtuluş için sadece kendisine inanmak zorundadır.

⁵⁴ <http://religion-cults.com/Eastern/Buddhism/budis.htm>. Son güncelleştirme: 20 Mart 2001.

Gerçekte Buda'nın yaptığı, Hinduizm ritüellerine ve komplike yoluna bir başkaldırı olup O Hinduizmin kast sistemini, buhur, tütsü, adak, tanrılar, Brahmalar hepsini silip süpürmüştür. Belki de bunun için Budizm bugün Hindistan'da pratik olarak görülmemektedir. Gotama, Nirvana'nın kutsanmış halini tarif etme görevinden hep kaçındı ve ölümden sonraki hayatı ya da tanrıyı tartışmaktan uzak kaldı. Fakat Buda'dan sonra onu takip eden Budistler birçok kutsal metinler ve kurallar, birçok tanrısal kişilere yapılan ritüellerle dolu dinsel bir sisteme dönüştürdüler. Orta yolun prensipleri ile asketizmin aşırılığında ve radikal monastizmin sıkı yolunda kendi düşüncükleri ile Budizm karşıtı bir din oluşturdular.

Gotama'nın disiplinleri Bodhisattvalar (Yardımcılar) diye ortaya çıkmış ve onlar Aydınlanma ve Nirvana doğultusunda çalışan insanlar olmuştur. Fakat onlar Nirvana'ya girmekten ziyade reenkarnasyonla yeryüzüne geri döndüler ve Merit, güç ve hikmetin birikimlerini getirdiler. Artık onlar Azizler gibiydiler ve tanrılar gibi tapınılıyordu. Tabii ki ilk Boddhisattva Buda'nın kendisiydi. Geleneklerin birçoğu Buda'dan ve reenkarnasyonlardan sonra son Nirvana'yla hem de yokluk, hiçlik anlamında yaşam halinden sonra konuşlandırılmıştır. Cennet değil ama Hinduizmdeki Moksha benzeri kimliksiz, okyanustaki bir su damlası gibi, kimlik olarak görünmeyen, hiçbir vücutta ortaya çıkmayan; kendin olarak bile olmadığından varlığın kendin olarak şuuru bile yok; sadece tam yokluk içinde Nirvana'ya ulaşmak söz konusudur.

Buda'nın "Benares Vaazı"nda söylediği "Aklın Yolu" ilkesi ve bunu tamamlayan aklın dört yolundan en önemlisi Meditasyondur: Onun sistemi basit ve kolaydır; Ona göre kişiyi yaşamında Aydınlanma'ya ve Nirvana'ya ulaştıracak sekiz basamaklı yoldur⁵⁵. Fakat o şimdi kolay değil; çünkü rahip ve rahibelerin Aydınlanma ve Nirvana'ya ulaşmak yolunda çok sıkı bir çalışma, mutlak itaat, bekarlık ve hayat boyu yoksulluk yemini ile uyacakları emirler ve yasaklar manzumesi; böylece Brahman toplumunun hissizliği, öfke, şüphe ve şaşkınlığın geri dönüşü ve bunun sonucunda Buda'nın provake edilmesi ortaya çıkmıştır. Gerçekten de Buda tanrı kelimesini hiç anmamış olmasına rağmen bugün Mahayana Budistleri tanrılar benzeri Bodhisattva'lara sahiptirler. İsa'dan sonra Kutsal Yer, Kutsal Kişiler kavramı gelişmiş, Buda'yı, annesini ve tanrıça Tara'yı yüceltmek ve onore etmek için milyonlarca mumlar, tütsüler kullanılmaya başlanmıştır. Buda rahiplerin aşırı yolunu reddederken şimdi rahip olanlar çok aşırı yol izlemektedirler. Yoksulluk yemini, dilencilik taşı, kırmızı, safran giysiler, kazıtılmış başlar; ellerde dua flamaları, dua tekerleri, dua tespikleri; tanrılar için tütsülerle, birçok

⁵⁵ File://A:/Peoria Buddhist Studies Group.htm. Tan Chade Meng, Right and Perfect Paths, s.1-2.

ritüeller bugün saat yelkovanı yönünde tapınmağın etrafında yürünerek yapılmaktadır.

Tekamülün on yolunu belirlemişlerdir. Bunlar cömertlik (dana), dürüstlük (sıla), feragat (nekkhamma), bilgelik (panna), enerji (viriya), sabır (khanti), doğruluk (sacca), azim (adhitthana), iyilik severlik (metta) ve temkinlilik (upekkha) dir. Tekamüle giden bu yolda saliki bekleyen beş engel vardır; bunlar toprak, su, ateş ve rüzgardan meydana gelen vücut (varlık-rupa), mutluluk arasında gelgit his dünyası (vedana), iç ve dış dünyamızı formelleştiren dahili ve harici etkenler (iç etkenler: göz, kulak, burun, dil, vücut, düşünce; dış etkenler: görülenler, ses, koku, tat, dokunma ve zihinsel obje) sonucu ıstıraplar, idrak (samjna), irade (samskara: altı dış görünüşe olan isteğin sonucudur bu) ve bilinci (vijjana: altı dış objenin karakteristiğini yakalayış ve kavrayıştır ki bunlar görme bilinci, işitme bilinci, koklama bilinci, tatma bilinci, dokunma bilinci ve dış obje bilinci) dir. Ayrıca var olmanın, vücut bulmanın önünde bulunan tehlikeler de şunlardır: Hile, oyun, hayal ve hülya; yani kişinin kendi hülyası ve kuruntusu, şüphe ve tereddüt ile güvensizliktir. Var oluşun üç temeli, geçicilik (anicca), pişmanlık ele mi (dukka) ve diğergamlık (anatta) tır⁵⁶.

Budizm yirminci asırda geniş biçimsel farklılıklar göstermiştir. Mesela Tibet'te kötü ruhlara tapınma, Japonya'da Soka Gokkar'ın yeni versiyonu ile nasyonal sosyalizmin kültü olarak ortaya çıkmıştır; Ancak Budizmin Hinayana ve Mahayana mezhepleri daha baskındır. Mahayana daha büyük yolun öğretisini öngörür ve Buda'nın bütün insanlar için bir kurtarıcı olduğuna inanır. Buda kendini "kurtarıcı insan" olarak düşündüğü halde Mahayana "Kurtarıcı İlah" kavramını geliştirmiştir. Buda dünyada 45 yıl kadar kalmış, Nirvana'ya ulaşmış ve gitmek yerine insanlığı kurtarmak için kalmaya karar vermiştir. Böylece Buda ve Onun benzerleri diğer Buda'lar insanlığın kurtarıcısı oldular ve bugün de insanlık en sadıkane biçimde bu kurtuluş yoluna çağrılmaktadır. Hinayana'da ise Eski Hikmet görüşleri göze çarpmaktadır. Bunlar Buda'nın Nirvana'ya ulaşmasından iki yüz yıl sonra ortaya çıkmıştır. Theravada ve Mahayana Buda'nın görüşlerinde radikal farklılıklara sahiptirler. Theravada (Buda'nın kendisinin de öyle iddia ettiği gibi) Buda'yı sadece bir öğretmen olarak kabul ederler⁵⁷. Mahayana'nın Buda'yı İlah pozisyonuna çıkarması ve Onu "Kurtarıcı İlah" ilan etmesi Mahayana Budizm'ini popülerlikten uzaklaştırmıştır. Bu disiplinler o kadar çoğaltılmıştır ki bugün içinden çıkılmaz bir hale dönüşmüştür.

⁵⁶File://A:/Buddhist Religious Life.htm. Buddhist Texts, Texts and Tales, s. 2-3.

⁵⁷ <http://www.accesstoinsight.org/theravada.html>. Güncelleştirme: 15 Mart 2001. John Bullitt. Theravada Buddhism

Budizm sadece Asya'da değil, batıda da fenomensel büyümesini sürdürmektedir. Bu yüzden şu soruyu kendimize sormalıyız: "Bütün değişim ve başkalaşıma rağmen O, beşeriyetin ihtiyaçlarına nasıl cevap vermektedir?" Budizm her nereye giderse orada insanların ahlakının yükseldiğini, dürüstlüğüün teşvikçisi olduğunu, cinsel ahlakın ve ağır başlılığın hakim olduğunu iddia etmiştir. Diğer yönden Budizm, Hıristiyan Batıyı yaptığı savaşlardan ve nükleer silahları kullanmasından dolayı eleştirmiştir. Ancak Budist rahipler unutmuş olsalar da Güneydoğu Asya'da geçen yüzyıllardaki olagelen savaşları göz ardı etmek mümkün değil: İ.S.900 yıllarında Tibet'te hüküm süren Lang Darma, bir rahip tarafından öldürülmüş; XI.yüzyılda Burma Kralı Anuruddha komşu ülkenin kralı Thatan'a savaş açmıştı. Yine Burmalılar 1930 yılında Saya San öncülüğünde İngilizlere karşı ayaklanmışlardı.

Budizm ıstırapı ortadan kaldırdığını iddia eder; ancak bu sosyal hayat içinde toplumsal bir aktivite olmadığından, O başkalarının problemini halletmeyi düşünmez ve Budist'in hayat görüşü hayatın ıstıraplı oluşundan dolayı kadercidir. Her insan diğer insanlar hakkında endişeye düşmeksizin kendi kurtuluş yolunu kendi bulmalıdır. Bu görüş Hıristiyanlığa aykırı bir düşüncedir⁵⁸. Buda'nın ölümünden beş asır sonra İsa hayatın bereketi ve mutluluğuyla geldi. Buda kurtuluşun yolunu bulduğunu iddia ederken İsa o yolun kendisi olduğunu söyledi. Bu iki savı nasıl karşılaştırmalıyız? Bu makalenin yazılma amacı Buda ve Onun Mesajının ortaya konulmasıdır. Ancak görüldüğü gibi Buda ve İsa gibi iki tarihi şahsiyetin protest davranışlarındaki ortak benzerlik dikkat çekicidir. Milyonlarca insanın kalbine hükmeden bu iki dinin bu dikkat çekici beraberliği yanında ayrıldığı en önemli nokta nedir? Bunu İncil'le Buda'nın öğretilerine bakarak ortaya koymaya çalışacağız.

BUDA'YA KARŞI İSA ya da BUDA'NIN ÖĞRETİLERİNİN İNCİL İLE KIYASI:

Buda, "yaşamak ıstıraptır" derken ıstırapın sebepleri üzerinde yeterince somut olarak durmamıştır. Ona göre ıstırapın nedeni arzu ve onun sonucu doğustur. Doğumun sebebi doğma arzusu, bu arzunun sebebi duyguların onlar hakkında edindiği idrak, idrakin sebebi duygu ile nesnelere temas gelmeleridir; bu temas sebebi altı duygu organıdır, bunların oluş sebebi rahimdeki organlaşmadır, bunun sebebi daha önce mevcut katıklılı şuurdur, bu şuurun sebebi eskiden yaşanmış olan hayatlardır, bu kalıntılar ise gerçeği bilmemenin sonucudur. Buda burada bir dinden çok bir hayat yolu çizmektedir. Buda'nın öğretileri Dhammapada'da⁵⁹ detaylı olarak verilmiştir.

⁵⁸ Fritz Ridenour, age.s.88

⁵⁹ Dhammapada: Dhammapada. Budist dhammasını veya ahlak sistemini açıklayan bir vecizeler topluluğudur. M.Ö. III. Yüzyılda bir araya toplandığı zannedilmektedir. Metinler.

İncil ise her yerde ıstırabın olduğunu kabul ederken Buda'dan farklı olarak ıstırabın izahını da yapmaktadır. "Bütün dünya iniltilelerle doludur"⁶⁰, diye. Bütün insanlar günahından dolayı acı çekerler. Adem'in ilk günahı işlemesiyle, bu günahı tamamen insani bir özellik olarak ıstırap, hastalık ve ölüm gibi bütün insanlığa bulaştırdı. Tanrıya karşı temel bir isyan bu ilk günahıktan dolayı Tanrı tarafından seçilen insanoğlu "günahkar" ilan edildi⁶¹.

Buda kesin olarak ıstırabın dünyanın nesnelere duyulan istekten meydana geldiğini vurgularken Hıristiyanlık bunları doğru yoldan sapmaya sebep olan istek ve arzular olarak tanımlamıştır⁶². İnsanı kontrol dışına iten şehvet, tutku, kötü arzu ve istek ile içeriden şeytan tarafından kötü bir şey

budizmin en büyük amacı olan nirvanaya ulaşmak için yapılan mücadeleyi kapsar ve bu amaca giden mükemmellik yolunu gösterir. Dhammapada ile ilgili bilgileri Pali dilinden bu kutsal metinlerin tercümesini yapan John Richards'ın dökümanlarından ve Juan Mascaro'nun "Dhammapada Budist vecizeleri" kitabından devşirdik. (Copyright©1993 John Richards. Pembrokehire) Dhammapada 26 baba ayrılmıştır. 423 cümleden oluşmuştur. Babların isimleri 1) Çiftler (1-20) 2) Nezaket (21-32) 3) Düşünceler (33-43) 4) Çiçekler (44-59) 5) Ahmaklık (60-75) 6) Akıllı Adam (76-89) 7) Aydınlanma (90-99) 8) Binler (100-115) 9) Günah (116-128) 10) Şiddet (129-145) 11) Yaşlılık (146-156) 12) Şahıs (157-166) 13) Dünya (167-178) 14) Budalar (179-196) 15) Mutluluk (197-208) 16) Tercih (209-220) 17) Hiddet (221-234) 18) Kusurlar (235-255) 19) Doğruluk (256-272) 20) Usul, Yol (273-289) 21) Çok yönlülük (290-305) 22) Cehennem (306-319) 23) Fil (320-333) 24) Şiddetli Arzu (334-359) 25) Rahip (360-382) 26) Soyluluk (383-423). Hepsini toplam 423 cümleden oluşan Dhammapada Theravada Budizm'inin Khuddaka Nikaya olarak tanınan Pali dilinde yazılmış kutsal metinlerdir. Bu metinlerin ¼ ü diğer Pali-Tipitakada da (özellikle Sutta Nipata ve Their-gatha'da) yer almaktadır. Dhammapada Pali kutsal kitaplarının en popüler olanıdır. Sadece Theravada değil Mahayana Budizminde de Dhammapada üzerine farklı çalışmalar yapılmıştır. Buda'nın öğretiminin esasları. Budist ahlak ile töreler. hikaye. efsane ve masal içinde cazip hale getirilerek verilmiştir. Dhammapadanın bölümlerinden bir kaç örnek verelim: "Nezaket insanı ölümsüzlüğe, nezaketsizlikse ölüme götürür" (Dhamm.. Nezaket, 2/21); "Cahil insan öküz gibi yaşlanır. Onun kilosu artabilir ama anlaması değil" (Dhamm.. Yaşlılık, 1/152); "İnsanlar şiddetli arzularla donatılmış olarak tuzağa düşen tavşan gibi oraya buraya koşarlar. Bu yüzden şiddetli arzularından kurtulan ve onu başından savan kimse özgürlüğe kavuşmuş kimsedir." (Dhamm.. Şiddetli Arzu, 24/343); "Şehvet gibi ateş, nefret gibi yanıtıcı, ahmaklık gibi tuzak, ihtiras gibi tufan yoktur." (Dhamm.. Ahmaklık, 5/69); "Yola çıkarken kendine iyi bir arkadaş bulamadıysan o yola yalnız gitmen daha iyidir" (Dhamm.. Çiftler. 1/18) "Güzel ancak uygulanamaz sözler. güzel fakat kokmayan çiçekler gibidir." (Dhamm., Çiçekler, 4/54). Dhammapada için bkz. Brough, John. ed.

The Gandhari Dharmapada. London: Oxford University Pres. 1962; Cone, Margaret. Patna Dharmapada, Part I: Text, "Journal of the Pali text Society, XIII, 1989: 101-217; Gonda, Jan. The Vision of the Vedic Poets. The Hague: Mouton, 1963. <http://www.accessstoinsight.org/canon/khuddaka/dhp/biblio.html>. Güncelleştirme: 3 Ekim 1999.

⁶⁰ Yeni Ahid, Romalılara Mektup. 8 / 18 – 23.

⁶¹ Fritz Ridenour, age., s.88.

⁶² Yeni Ahid, Romalılara Mektup, 5 / 14.

yapmaya ikna edilen kimseye işaret etmektedir. Şeytana uyan günahkarın günahının bedeli ruhsal ıstırap ve ölümdür⁶³.

Hıristiyanlık da istek ve arzuların ıstırabın kaynağı olduğunu kabul etse de bu arzuların yok edilmesiyle ilgili görüşleri Budist düşünceden farklıdır. Buda bir kimsenin kendi isteklerinden vazgeçmenin yegane yolunun kendi kendine çaba olduğunu kabul eder. Asırlardır Buda'nın takipçileri, ıstıraptan kurtulmanın yolu olarak önerilen sekiz yolu uygulamaya gayret etmişlerdir. Bu sekiz yol (Doğru inanma, düşünme, konuşma, davranış, iş, yaşam, niyet ve tefekkür) İsa'nın Dağdaki Vaazına çok benzemektedir. "Kalp her şeyden ziyade aldatıcıdır...ve onu kim anlayabilir?" der, Kutsal Kitap⁶⁴. İnsanın en hoş niyetlerini bile baltalayacak olan bu yenilmez güce karşı insanın üstün gelmesi için üstün bir güç kaynağına sahip olmalıdır. Buda burada agnostiktir. Metafizik tezleri açıkça reddetmez, fakat tespit etmenin imkansız olduğunu, mutlak bilginin elde edilmeyeceğini söyler. Tanrının muhtemel yardımına boş verir. İsa'nın havarisi Paul ise bize her Hıristiyan'ın açlığın bütün çeşitlerine olan isteklerinden kurtulacağını hatırlatmaktadır.⁶⁵

İsa dünyaya Tanrı olarak gelmiş ve insan olarak isteklerin üstesinden gelme gücüne ulaşmıştır. Tanrının yardımı olmaksızın isteklerden kurtulmanın tek yolu ölümdür; sadece Tanrıyla biz "yeni yaratıklar" olabiliriz, hem de tek başına isteklerden kurtulmuş olarak.⁶⁶ Eğer bir kimse Mesih'te ise yeni hilkattir, eski şeyler geçmiş, yeni olmuştur. "Mesih"le birlikte çarmıha gerildim. Artık ben yaşamıyorum. Mesih bende yaşıyor. Şimdi bende de sürdürdüğüm yaşamı, beni seven ve uğruma kendini feda eden Tanrı oğluna imanla sürdürüyorum".⁶⁷ "Mesih'in günahları kaldırmak için ortaya çıktığını ve kendisinde günah olmadığını bilirsiniz,"⁶⁸ denilmektedir.

Budizm ile ilgili asıl problem insanın ulaşabileceğinin ötesinde amaçlarının olmasıdır. İsa aynı ahlaki öğretileri tesis etmiştir. Ancak Tanrının lütfuyla yaşama geçirme gücünü de elde etmiştir. İsa'nın gerçek müminlerin hayatında mutlak payı vardır. Çarmıha gerilmezden önceki gece İsa havarilerine başarılı Hıristiyan'ın nasıl olabileceğinin kusursuz örneğini vermiştir. O kendisini üzüm asmasına, takipçilerini ise dallarına benzetmiştir.⁶⁹ İsa diyor ki: "Bende kalın, bende sizde. Çubuk asmada kalmazsa kendiliğinden ürün vermediği gibi, siz de bende kalmazsınız ürün vermezsiniz. Ben asmayım,

⁶³ Yeni Ahid, Yakub'un Mektubu, 1/13-15.

⁶⁴ Eski Ahid, Yeremya, 17/19.

⁶⁵ Yeni Ahid, Titos'a Mektup, 3/3 – 8.

⁶⁶ Yeni Ahid, II. Korintoslulara Mektup, 5/17.

⁶⁷ Yeni Ahid, Galatyalılara Giriş, 2/20.

⁶⁸ Yeni Ahid, Yuhanna, 3/5.

⁶⁹ Bu örneği İsa, havarilerinin Filistin'in her yöresinde yetişen bu bitkiyi tanıdıkları için vermiştir. Gül ya da bir meyve ağacı da verebilirdi; ancak bu benzerlik aynı olmazdı.

sizler çubuklarsınız. Bende kalan, benim de kendisinde kaldığım kişi bol ürün verir. Çünkü benzersiz hiçbir şey yapamazsınız. Kim bende kalmazsa, asma çubuğu gibi dışarı atılıp kurur. Onları toplayıp ateşe atarlar. Orada yanar. Eğer bende kalırsanız ve sözlerim sizde kalırsa, her ne isterseniz dileyin, size verilecektir⁷⁰. Ve İsa şöyle devam ediyor: “Babanın beni sevdiği gibi ben de sizleri sevdim, sevgimde kalın. Buyruklarımı tutarsanız sevgimde kalırsınız; nasıl ki ben de Babanın buyruklarını tutup Onun sevgisinde kaldım”⁷¹. İsa müminlere iki hayati iksir sunuyor. Güç ve otorite. Kişi Rabbi ile paylaştığı ve ona karşı itaat ettiği oranda hayatının gücü artıyor ve otoritesi pekiyor. Tercihini Hıristiyanlığa yapmış bir müminin uyacağı emir ve yasaklar nelerdir; doğrusu İsa bununla ilgili bir liste vermez. Ama o, Hıristiyan bir müminin tam bir asma bir dal ya da (özenle büyüyen) bir ağaç gibi büyümesine, değişmesine ve gelişmesine yardım etmeye söz verir. Diğer taraftan Budist bir mümin doğru hayat için sekiz ana ilkeye sahip olmasına karşın Buda bu yolda yaşama gücüne sahip olması için Budist mümine söz vermez. Buda söylediği bu sekiz basamak için gerçek bir yetkiye de sahip değildir. İsa'nın vaat ettiği aksine Buda ne yetki ne de otorite vaadinde bulunmaz. Çünkü böyle bir yetkiye ve otoriteye sahip değildir. Ancak şurası da unutulmamalıdır ki hem İsa hem de Buda insanlar için gerekli olan aşkı fiilen göstermiş: bunu da “ben” olmanın zorunlu sonucu olan “ıstırap” çekerek yapmıştır. Buda, kendi aleyhine olarak insanlığa yardım için Nirvana'ya gitmekten bütünüyle kaçınan bir “ben”dir. İsa da kendisini “Tanrı suretinde var kılan” ve “Tanrıya Eşit” olan bir “ben”le beraber buna bir ganimet olarak bakma yerine bizzat kendisi kul suretini aldı ve şekilde insan gibi bulunarak ölüme hatta çarmıha can vermeye kadar itaat ederek nefisini zorlamıştır⁷². Böylece İsa “Yol da, gerçek de, yaşam da Benim”⁷³ derken O gücünü ve otoritesini Tanrı katına yücelmekle kanıtlamıştır. Aynı gücü ve otoriteyi Hıristiyan her mümin elde edebilir. Ancak birçok Hıristiyan müminler Onda hayatlarını gerçek anlamda birleştiremediklerinden dolayı İsa'yla olması gerekeni bir türlü gerçekleştiremezler.

Buda, bir Budist müminin kurtuluşa ancak kendi çabasıyla ulaşabileceğini ifade ederken İsa “Bana doğru kendini yönelt, ben de sana başarılı hayatın gücünü vereyim” demektedir. Herkes, ister Hıristiyan isterse Budist bir mümin olsun, herkes bir tercih yapmak zorundadır: Ya kendi çabası ve sonunda mutlak başarısızlık; Ya da her şeyi kurtarıcı olan Rab İsa'ya bırakmak ve kurtuluşa ermek. Ancak Hıristiyanlar sadece İsa'ya kurtarıcı olarak

⁷⁰ Yeni Ahid, Yuhanna. 15 / 4 -7.

⁷¹ Yeni Ahid, Yuhanna. 15 / 9 - 10.

⁷² A.J.Toynbee, Tarihçi Açısından Din. (çev.İ.Canan) İstanbul, Kayıhan Yay. 1978.s.378.Yeni Ahid, Filipinlere Mektup, 2/5-8.

⁷³ Yeni Ahid, Yuhanna,14/6

kabul edip de Ona Rab olarak itaat etmiyorsa onlar kendilerini mahrum bırakmış olurlar ve bazı açılardan şiddetli arzularla boğuşan, kendi güçlerinden başka yardımcıları olmayan Budistlerden daha iyi durumda olamazlar⁷⁴.

Hıristiyanlıkta Tanrı her şeyi bilen ve her şeye gücü yeten ezeli ve ebedi olan varlıktır. "Sen her şeyi yapabilirsin, bilirim ve hiçbir muradın alıkonmaz"⁷⁵. "Fakat Tanrımız göklerde dir: Dilediği her şeyi yaptı"⁷⁶ "Ve İsa onlara bakıp dedi: İnsanlar indinde bu imkansızdır, fakat Tanrı indinde her şey mümkündür"⁷⁷. Budistler Hıristiyanların Tanrı kavramını mantıksız ve hayali gördüklerinden dolayı reddederler. Hıristiyanlar Tanrıya Rableri ve Yaratıcıları olarak bakarken Budistler Buda'ya ideal ve modelleri olarak bakarlar.

Tanrı Hıristiyanlara göre neye benzemektedir? Kutsal Kitap Tanrının Adem'i kendi imajıyla yarattığını⁷⁸, bu yüzden insanın bazı yönleriyle tanrıya benzediğini, Tanrının ellere sahip olduğunu⁷⁹, kolları⁸⁰, parmakları⁸¹ ve yüzünün⁸² olduğu belirtilmektedir. Ancak yüzü hiç kimseye benzemez⁸³.

İsa, Hıristiyanlıkta Tanrının oğlu ve Tanrıyla birdir. İnsanların günahları için ölmüştür⁸⁴. Budistlere göre ise Buda'dan daha önemli olmamakla beraber iyi bir Öğretmendir⁸⁵.

Günah kavramına gelince, Hıristiyanlık'ta günah Tanrının isteklerine aykırı olarak yapılan iş, amel ve düşüncelerdir. İnsanın ruhsal olarak günaha ölmesidir⁸⁶. Adem ile Havva'nın Tanrıya baş kaldırmasıyla⁸⁷ insanoğlu, Tanrının buyruklarını yerine getiremez oldu. Bu durum Hıristiyanlıkta günah olarak değerlendirilir. İncil'de günah kavramı benliğimizden kaynaklanan ve Tanrının isteğine aykırı olan düşünceler, sözler ve davranışlar olarak açıklanır. Günahkar ise günah işleyen insan veya kutsal yasayı⁸⁸ yerine getirmeyen Yahudi'dir. Budizm'de ise, insanın ilerlemesini, terakkisini, iyiye doğru git-

⁷⁴ Fritz Ridenour, age., s. 90-91.

⁷⁵ Ahdi Atik, Eyub 42/2.

⁷⁶ Ahdi Atik, Mezmurlar 115/3.

⁷⁷ Ahdi Cedit, Matta, 19/26.

⁷⁸ Ahdi Atik, Tekvin, 1/26.

⁷⁹ Ahdi Cedit, Çıkış, 15/12.

⁸⁰ Ahdi Atik, Tesniye, 11/2.

⁸¹ Ahdi Atik, Mezmurlar, 8/3.

⁸² Ahdi Atik, Tesniye, 13/17.

⁸³ Ahdi Atik, Çıkış, 33/23.

⁸⁴ Ahdi Cedit, Matta, 14/33; 16/16; Yuhanna, 1/34; 9/35-37; I.Korintoslulara, 15/3.

⁸⁵ A.H. Viyarthi- U.Ali, Doğu Kutsal Metinlerinde Hz. Muhammed, (Çev.Kemal Karataş) İstanbul, 1997, s.132-137.

⁸⁶ Ahdi Cedit, Romalılara, 3/10,23; 5/12.

⁸⁷ Eski Ahid, Tekvin, 3/1-7.

⁸⁸ Kutsal Yasa, Tanrı'nın Musa Peygambere verdiği yasalar dizisidir.

mesini engelleyen her şey günah kapsamı içinde değerlendirilmiştir. Herkes kendi günahından sorumludur⁸⁹. Hıristiyanlıkta Kurtuluş ancak İsa'nın yar-dımıyla mümkündür. "Başka hiç kimsede kurtuluş yoktur. Bu göğün altında insanlara bağışlanmış, insanı kurtarabilecek başka hiçbir ad yoktur"⁹⁰. "Kurtarıcımız Tanrı, iyiliğini ve insana olan sevgisini açıkça göstererek bizi kurtardı. Bunu doğrulukla yaptığımız işlerden dolayı değil, kendi merhametiyle, yeniden doğuş yıkamasıyla ve Kurtarıcımız İsa Mesih aracılığıyla üzerimize bol bol döktüğü Kutsal Ruhu yenilemesiyle yaptı"⁹¹, denilmektedir. Kurtuluş için Hıristiyanlıkta yapılacak tek şey Rab İsa'ya imandır. Böylece İman yoluyla kurtuluşa ulaşmak mümkündür. "İman yoluyla, lütufla kurtuldunuz. Bu sizin başarınız değil, Tanrının armağanıdır"⁹², denilmektedir. Buda ise kurtuluşun ancak insanın kendi gayretiyle mümkün olabileceğini söyler. 2500 yıl önce yaşamış olan Buda'nın düşüncelerinin günümüz dünyasında değer bulması bu yüzden ilginçtir. O, mal-mülk, çoluk-çocuk her türlü kazanımların gereksiz yük olduğunu söyleyen, nefretin de sevginin de sonuçta keder yarattığını, mayası "acı" olan dünyadan ise her türlü bağılıktan kaçınarak kurtulmanın mümkün olabileceğini belirten bir "ahlâk inkılapçısı" idi. Aynen Hz. İsa ve Hz. Muhammed gibi.

Sonuç olarak Buda'nın kendisinden bin yıl sonra geleceğini bildirdiği kurtarıcı Maitreya'nın çeşitli kaynaklarda hem Hz. İsa'nın hem de Hz. Muhammed'in olabileceğiyle ilgili rivayetler bulunmaktadır⁹³. Özellikle son birkaç yıldan beri Doğulu ve Batılı bilginler, İsa'nın Buda Maitreya olabileceğini söylemişlerdir: Hıristiyan düşünörlere göre Budistler, Maitreya'nın kanun koyucu değil sevgi öğreticisi olacağı⁹⁴ ve İsa Maitreya'nın gelmek üzere olduğuyla ilgili⁹⁵ rivayetleri bildirmişlerdir. Buda'nın kutsal kitabına sonradan girdiği belli olan son cümlesi şöyledir: "Şüphesiz Nasıralı İsa ve Peygamber Muhammed Buda idiler, Budaların hepsi aynı gerçeği-öğretirler. Bütün Budalar esasta birdirler"⁹⁶.

⁸⁹ Fritz Ridenour, age., s.92.

⁹⁰ Yeni Ahid, Elçilerin İşleri, 4 / 12.

⁹¹ Yeni Ahid, Titus, 3 / 4-6.

⁹² Yeni Ahid, Efesliler, 2 / 8.

⁹³ Rivayetler için bkn: A.H.Viyarñi- U. Ali, Doğü ve Kutsaal Metinlerde Hz. Muhammed. (çev. Kemal Karataş) İstanbul, 1997: <http://www.maitreyaproject.org/home/index.html>; <http://www.maitreya-st-tuc.org>; Thubten Yeshe, A brief History of Maitreya. Holland1981. Benjamin Creme, Maitreya's Mission , Share International, 1997.

⁹⁴ John Snelling, The Buddhist Handbook, USA, 1998, s. 8.

⁹⁵ Edmunds, Buddhist and Christian Gospels, c. 2, s. 164.

⁹⁶ Carus, The Gospel of Buddhism, s.397.